

ETIKA LOVNOG TURIZMA

Tema 1b: Podela etike na grane

N.P.

1. Različiti pogledi na podelu etike
2. Teorijska etika
3. Normativna etika

Obrada teme

- Ad.1. Među savremenim etičarima ne postoji konsenzus u vezi sa mestom morala u svetu kao celini, pa, s tim u vezi, postoje stavovi da je moral:
 - vezan isključivo za čoveka i da je ponikao sa njim;
 - nešto što je nadljudsko, nadistorijsko, kosmičko, apriorno, tj. produkt apsolutnog uma (boga)
 - fenomen imanentan organskim živim bićima, a pre svega životinjama
 - Preovlađujući je stav da je moral specifično ljudski fenomen*

*Iz definicija morala, po kojima je isti “oblik ljudske prakse, oblik delatnog, praktičnog odnošenja čoveka prema svetu, prema drugim ljudima i prema samom sebi” (Pavićević, str. 14), proističe da je moral upravo specifičan ljudski fenomen

- Gledište da je moralne principe i norme stvorila jedna viša, nadljudska instanca zastupaju filozofi idealističke filozofske orijentacije
- Stav da i kod biljaka (simbioza) i posebno kod viših životinja (društvena osećanja, gotovost na žrtvovanje za druge pripadnike vrste) postoje neke pojave koje su veoma analogne ljudskoj moralnosti. Zagovornici ovog stava su bili Darwin, Brem i savremeni bioetičari odnosno zooetičari

B) Ne postoji konsenzus ni u vezi sa definisanjem fundamentalnih pojmova “dobro” i “zlo”, i fundamentalnim pitanjima tipa: “Šta treba da radim?”, “Kako treba da živim” i dr.

V) Dve različite svrhe kojima teži filozofija morala i to: 1) da opiše, objasni i razume moral, kakav se javlja u celokupnosti čovekovog života i šire, u svetu, što (usled neslaganja u vezi sa pristupima prethodnim problemima) je dovelo do stvaranja različitih teorija* morala (teorijska svrha) i

*Teorija (grč. theoria – gledanje, posmatranje) – uopšteno iskustvo, čisto saznanje, suprotan pojam je praksa (grč. praxis – radnja, delo)

.... i 2) da se utvrde i definišu principi i pravila kojima se treba rukovoditi pri postupanju i moralnom ocenjivanju svojih i postupaka drugih ljudi (praktična svrha)

- U zavisnosti od teorijske i praktične svrhe izučavanja moralnih fenomena, etika se obično deli na dve (osnovne) grane: teorijsku i praktičnu (normativnu) etiku. Neki autori imaju nešto drugačiji pristup, pa razlikuju normativnu etiku koja se, osim indentifikacijom principa i normi moralnosti, bavi opisivanjem, objašnjavanjem i razumevanjem moralnih postupaka (normativne etičke teorije), pa se etika deli na teorijsku i primenjenu etiku. Ovi razlikuju i tzv. meta-etiku (grč. meta – za, iza, posle, po), koja za predmet istraživanja ima samu etiku, odnosno teorije o etici, a ne etičke teorije, odnosno teorije unutar etike. Ona, naime, ispituje značenje moralnih pojmova (termina).

■ Ad.2. Teorijska etika (TE)

- Cilj TE: analiza, objašnjenje i razumevanje morala
- Saznanje o osobnosti morala stičemo njegovim upoređivanjem sa drugim oblicima regulisanja ljudskih postupaka (pravo, religija, običaj), a sve to u kontekstu karaktera društvenih odnosa.
- Tako se mogu utvrditi *funkcionalni* i *kauzalni* odnosi između oblika morala i oblika društva. Ta pitanja proučava posebna disciplina TE – sociologija morala*, koja doprinosi razumevanju morala kao objektivno datog fenomena u protivurečnoj i konfliktima bremenitoj društvenoj stvarnosti.

* Na srpskom jeziku postoji naučna monografija “Sociologija morala”, autora R. Lukića u nekoliko izdanja (3. izdanje 1982 god.), izdavača “Naučna knjiga”, Beograd

- Subjektivni aspekt morala tretira psihologija morala*, koja ima zadatak da objasni moralne potrebe, genezu moralnih osećanja, moralne svesti i savesti, da sagledava saznajne (znanja i razumevanje moralnih vrednosti i normi) i voljne (gotovost za adekvatno postupanje) aspekte moralnosti. Osim toga, ova disciplina ima zadatak da utvrdi na osnovu kojih psiholoških dispozicija (sklonosti) i kojih naknadno (u procesu vaspitanja) primenjenih mera i uticaja se ostvaruje razvoj moralne svesti pojedinca, njegovo oslobađanje od egoizma i formira socijalizovana ličnost, koja uvažava norme i pravila zajedničkog života. U tom kontekstu je i zadatak proučavanja i prikazivanje geneze moralne svesti i savesti od potpuno heteronomne moralnosti do potpuno autonomnog ponašanja, tj. razumevanja i prihvatanja moralnih vrednosti i gotovosti za dosledno delovanje u skladu sa usvojenim društveno – moralnim normama.

- Različitost moralnih vrednosti odnosno normi i tipova autoriteta, u raznim kulturama odnosno epohama, nameće pitanje, da li, budući da u tim kontekstima egzistira jedna, ljudska vrsta (čovjek), možda ima nečeg opšteg, zajedničkog u razvitku moralnosti, tj. postoje li neke opšte i trajne moralne vrednosti odnosno norme?

*Isti izdavač nešto ranije objavio je knjigu “Uvod u psihologiju morala”, autora B. Popovića (2. izdanje 1977. godine)

- Na ovo pitanje pokušava da pruži odgovore posebna disciplina koju neki autori (kao npr. V. Pavićević) nazivaju logikom ili gnoseologijom morala.^{*} Shodno tome ona proučava osobenost i prirodu moralnog suđenja i gnoseološkog statusa moralnih atributa dobro i zlo. Drugačije se ova disciplina naziva i meta-etika, koja se bavi logičkom analizom jezika koji koristimo u moralnom promišljanju, kojim sudimo o svojim i tuđim odlukama, postupcima i svojstvima značenja

- Razlike u definisanju pojma meta-etike vezane su za njegov obim, gde postoje dva pristupa:

1) pod meta-etikom podrazumevaju celu teorijsku etiku

2) samo striktno gnoseološko-logički deo, tj. pristup moralnim sudovima i atributima, kao i teorije koje iz toga proizilaze. Ovakav pristup ima i naš etičar S. Stojanović,^{**} on meta-etiku definiše kao teoriju “koja:

^{*}Rodonačelnik ove discipline je DŽ.E.Mur, koji je njene osnove izložio u knjizi Principia Ethica (Kembridž, 1903. god.), čiji je prevod na srpski jezik objavio “Nolit”, Beograd, 1981. god. Tek od pojave ovog dela može se o gnoseologiji i logici morala govoriti kao o razvijenoj naučnoj disc.

^{**}Delo: “Savremena meta-etika”, “Nolit”, Beograd, 1964. god.

a) kazuje kakva su značenja i načini opravdavanja najopštijih termina i iskaza koje upotrebljavamo u moralnom odnosu prema svetu: b) vrednosno isključujući moralno, ocenjuje ta značenja i načine opravdavanja i c) na osnovu toga, opet ne polazeći s moralnog stanovišta, određuje značenje takvih termina i načine njihovog opravdavanja, i formuliše takve iskaze i određuje načine njihovog opravdavanja (str. 18-19).

Sažetije: “Meta-etiku čine logičko – gnoseološka istraživanja moralnih sudova i atributa, odnosno iskazi o tim sudovima i atributima koji su dobijeni na osnovi logičke analize.” (V. Pavićević, cit.delo, str. 29). Ovo značenje je sasvim suprotno značenju praktične ili normative etike.

Ad.3. Normativna (praktična) etika (NE)

- NE, za razliku od meta-etike, kritički ispituje principe moralnog rasuđivanja, odlučivanja i delanja (postupanja). Shodno tome ona nastoji da formuliše i obrazloži norme pravilnog, ispravnog odnosno dobrog postupanja. Ona, dakle ima praktičnu, rukovodstvenu ulogu i pomaže u konkretnom delovanju.

- NE se deli na dve osnovne oblasti: teorijsku i primenjenu etiku. Tako teorijska etika kritički procenjuje postojeće i predlaže nove moralne vrednosti, dok primenjena etika formuliše, sistematiše, povezano izlaže i obrazlaže postojeće moralne norme datog društva ili epohe

- Tesna je povezanost teorijske i primenjene etike, pa se stoga često umesto naziva NE, u filozofskoj literaturi sreće naziv filozofsko – normativna etika, koju u svojim radovima koriste i neki naši etičari (kao npr. i V. Pavićević).

- NE teorije nastoje da daju odgovore na fundamentalna praktična pitanja tipa: “Šta treba da radim”, “Kako treba da živim?” i dr. One su normativne, jer usmeravaju naše ponašanje. Na ova postavljena pitanja različite odgovore daju sledeće NE teorije: “prirodnog prava”, Kantov “kategorički imperativ”, “društvenog ugovora”, “egoizma”, “deontologije”, “prima faciae dužnosti”, “kosekvencijalizam”, “teorija vrlina”, “teorija prava”, “teorija pravde” i dr. (o njima će se razmatrati u narednim predavanjima)

Discipline primenjene etike:

- Bioetika
 - Medicinska etika
 - Etika životne sredine
 - Pravna etika
 - Etika poslovanja (gde, između ostalog spada i etika u turizmu)
 - Etika medija
 - Etika u obrazovanju i naučnom istraživanju
 - Etika ratovodstva
 - Politička etika
 - Policijska etika i dr.
- Etika lovnog turizma je tangentna grana primenjene etike (između: biološke, etike životne sredine i etike poslovanja, posebno poslovanja u turizmu)

HVALA NA PAŽNJI

